

Σημείωμα της σύνταξης

5

Το σημερινό τεύχος της *Ουτοπίας* κυκλοφορεί σε μια «στιγμή» περαιτέρω όξυνσης του ιστορικά παρωχημένου αλλά αείζωου καπιταλισμού, και ιδιαίτερα της καταστροφικής πορείας της Ελλάδας. Η κυβέρνηση ανίκανη και εν γνώσει της ξεπουλά τα πάντα (γη, λιμάνια, αεροδρόμια, ΔΕΗ, ΟΤΕ, βιομηχανίες, κ.λπ., κ.λπ.). Γιατί; Για να μαζέψει 50 δισ.! Ανίκανη να διαπραγματευθεί με τα όρνεα του χρηματιστηριακού κεφαλαίου, δεν πρόκειται να μαζέψει αυτό το ποσό, ακόμα κι αν καταλήξει να ξεπουλάει αρχαία μνημεία. (Οι «δανειστές» μάς διαβεβαίωσαν ότι τουλάχιστον δεν θα διεκδικήσουν τον Παρθενώνα.) Ας υποθέσουμε όμως ότι οι μητρώαίες που μας κυβερνούν θα μαζέψουν τα 50 δισ., έχοντας ξεπουλήσει τα πάντα και λοιπόν; Όπως γράφει ο συνυπεύθυνος, παριστάνοντας τον αθώο, πρώην πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης, στο τέλος του 2011 το δημόσιο χρέος αναμένεται να φτάσει στο 153% του ΑΕΠ ή 345 δισ. περίπου!

Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι ξεπουλώντας τα πάντα η κυβέρνηση μαζεύει (πράγμα ανέφικτο) τα 50 δισ.: Για να αρχίσει η αποπληρωμή του χρέους απαιτείται, κατά τον κ. Σημίτη, πλεόνασμα της τάξεως του 6%. Επί του παρόντος έχουμε μείωση του ΑΕΠ και η παρακμή της οικονομίας θα ενταθεί. Τα προσδοκώμενα 50 δισ., δηλαδή η κερδοφόρα αλλά ξεπουλημένη κρατική περιουσία, θα εξανεμισθούν για να προπληρώνονται οι τόκοι, ενώ το χρέος θα αυξάνει;

Η Ελλάδα δεν είχε φτάσει ποτέ σε τέτοια τραγική κατάσταση. Αυτή λοιπόν τη στιγμή, πάλι «θεωρία» και ειδικά επιστροφή στον Μαρξ; Ο προφήτης του κομμουνισμού, κατά τους ιδεολογικούς υπηρέτες του καπιταλισμού, είναι νεκρός: Η θεωρία του ήταν μια αποτυχία. Το «φάντασμα του κομμουνισμού» δεν πλανάται πλέον πάνω από τον πλανήτη. Ζούμε το τέλος του μαρξισμού, το τέλος των ιδεολογιών, το τέλος της Ιστορίας! Η ανθρωπότητα θα ζήσει εφεξής (αν ζήσει!) μια αιώνια ειρήνη, μεταλλαγμένη σε κοινωνία παραγωγικών και καταναλωτικών διπόδων.

Σπουδαίοι προφήτες! Ας ρίξουν μια ματιά στην Αφρική, στη Μέση Ανατολή, στην Κεντρική Ασία, αλλά και στη Λατινική Αμερική! Ο καπιταλισμός έχει αγγίξει πλέον τα ιστορικά του όρια, παρασύροντας μαζί του την ανθρωπότητα σε μια ενδεχόμενη αυτοκαταστροφή. Σ' αυτή λοιπόν την ιστορικά κρίσιμη στιγμή έχουμε ανάγκη από τον Μαρξ.

Πράγματι, με ποια έννοια είναι σήμερα επίκαιρος ο Μαρξ; Γιατί ζούμε ίσως μία «επιστροφή του Μαρξ»; Για χίλιους λόγους, αλλά προπαντός επειδή ο Μαρξ μελέτησε την Ιστορία από τη σκοπιά της εργατικής τάξης. Γενικότερα, κατέβασε τη θεωρία από «τον ουρανό» στη γη. Αναλύοντας συγκεκριμένα την πραγματικότητα, περνώντας διαλεκτικά από το ατομικό στο ειδικό και στο γενικό και επιστρέφοντας, με βάση τις νομοτέλειες του γενικού, στο συγκεκριμένο, μπόρεσε να το κατακτήσει ως «νοημένο συγκεκριμένο».

Ταξική θεώρηση της κοινωνίας, υλισμός και διαλεκτική. Έτσι ο Μαρξ μπόρεσε να αναδείξει τις ενδογενείς αντινομίες του καπιταλισμού, να ερμηνεύσει την ανθρώπινη ιστορία (να θεμελιώσει την επιστήμη της ιστορίας), να προβλέψει την ιστορικά αναπόφευκτη κρίση του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και να σκιαγραφήσει τον κομμουνισμό ως τη δυνατότητα λύσης αυτών των αντινομιών: ως πέρασμα «από το βασίλειο της ανάγκης στο βασίλειο της ελευθερίας».

Αλλά οι πρώτες απόπειρες για δημιουργία αταξικών κοινωνιών απέτυχαν σχεδόν παντού! Λοιπόν; Είναι εύκολο να θριαμβολογούμε, ταντίζοντας τον κομμουνισμό με τη βαρβαρότητα και βαφτίζοντας τον Μαρξ θεωρητικό των γκούλάγκ. Αυτό προσπαθούν να κάνουν

οι σιτιζόμενοι διανοούμενοι. Όχι όλοι. Επειδή, μια δεύτερη κατηγορία διανοουμένων, με ελαφρότητα και ανευθυνότητα, κάνει την ξύπνια (αυτοί τα πρόβλεψαν, αυτοί τα είπαν και χωρίς να πάψουν να εμφανίζονται κατά κάποιον τρόπο «μαρξιστές» φροντίζουν να λειαιίνουν τις οξείες γωνίες, ώστε να μην ενοχλούν τον κατεστημένο «καλύτερο των δυνατών κόσμων»).

Ωστόσο, «η πραγματικότητα είναι πάντα εδώ», με τις τραγικές αντινομίες της, με τη βαρβαρότητά της, αλλά και με όσους, παρά την ιστορική οπισθοδρόμηση, συνεχίζουν να αγωνίζονται. Αυτοί συνολικά όσοι δεν έχασαν την ελπίδα, όσοι θέλουν να καταλάβουν – έχουν σήμερα περισσότερο από ποτέ ανάγκη από τον Μαρξ, από το μαρξισμό και συνολικά από τον θεωρητικό πλούτο που έχει συσσωρευθεί ως κεκτημένο κοινωνικών και ιδεολογικών αγώνων δύο αιώνων. Σήμερα έχουμε ανάγκη από τον Μαρξ: Για να κατανοήσουμε την πορεία της ανθρώπινης Ιστορίας. Για να αναλύσουμε τις αντινομίες, αλλά και τις δυνατότητες που δημιουργούνται στο εσωτερικό της κρίσης του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Για να αναδείξουμε το αδιέξοδο των σημερινών κοινωνιών και να θεμελιώσουμε θεωρητικά τη δυνατότητα των νέων μορφών επαναστατικών ρήξεων και του περάσματος στον κομμουνιστικό τρόπο κοινωνικής συμβίωσης.

Αλλά ο κομμουνισμός του μέλλοντος θα είναι απλώς μια κοινωνία οικονομικής ισότητας; Η χυδαία αυτή αντίληψη είναι ακριβώς η καρικατούρα της πλανητικής σχέψης του Μαρξ και του μαρξισμού συνολικά.

Υπερβαίνοντας την ιδεαλιστική διαλεκτική του Χέγκελ, ο Μαρξ διατύπωσε τις βάσεις για μια υλιστική και διαλεκτική αντίληψη του κόσμου, της φύσης και της κοινωνίας, που σημαίνει μια υλιστική - διαλεκτική γνωσιοθεωρία, μια οντολογία χωρίς μεταφυσική και μια νέα, αντιθεωρησιακή ανθρωπολογία. Ήδη στο νεανικό έργο του, τα *Χειρόγραφα του 1844* ο Μαρξ διατύπωσε μια θεωρία της αλλοτρίωσης, ειδικά στον καπιταλισμό. Στα επόμενα έργα του, και ειδικά στο *Κεφάλαιο*, ανέπτυξε περαιτέρω τη θεωρία της αλλοτρίωσης, ειδικά το ρόλο του καταμερισμού εργασίας, τη διαδικασία καταστροφής των «δύο μόνιμων πηγών του πλούτου: της γης και της εργατικής δύναμης». Με την έννοια αυτή ο Μαρξ είναι πρόδρομος της Οικολογίας, αλλά αντίθετα με τη μονόπλευρη θεώρηση της καταστροφής της φύσης ο Μαρξ, όπως και ο Ενγκελς, ανέλυσαν τη διπλή όψη του προβλήματος και σύνδεσαν οργανικά την οικολογία με τον κομμουνισμό.

Ο χώρος δεν επιτρέπει να αναφερθούμε σε άλλες όψεις του έργου του Μαρξ (επιστημολογία, τέχνη, θρησκευτικό φαινόμενο, κ.λπ.). Ας επιχειρήσουμε λοιπόν να ανακτήσουμε το επιστημονικό κεκτημένο του μαρξισμού. Να το αναπτύξουμε αποφεύγοντας τον οικονομισμό και τη φαναλιστική αντίληψη της Ιστορίας. Να μελετήσουμε και να κατανοήσουμε την κατάσταση της εργατικής τάξης, αποφεύγοντας τον αφελή εργατισμό και αναδεικνύοντας τις ιστορικές της δυνατότητες. Ας βάλουμε ως βασικό στοιχείο του εργατικού κινήματος τον πολιτισμό: τη θεωρία, την τέχνη, μια νέα αντίληψη των ανθρώπινων σχέσεων, κ.λπ., κ.λπ.

Το σημερινό τεύχος είναι μια μικρή συνεισφορά, μηδαμινή αλλά ίσως όχι άχρηστη, προς αυτή την κατεύθυνση. Το σημερινό τεύχος εικονογραφείται με έργα του Δημήτρη Αρβανίτη.

Σημείωση: Στο σημερινό τεύχος δεν υπάρχουν επίκαιρα σχόλια. Δεν είχαμε χώρο. Δεν μπορούσαμε καν να συμπεριλάβουμε τρία κείμενα που είχαν προβλεφθεί για το σημερινό αφιέρωμα στον Μαρξ.